

Nr 391.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid kommunala mellanskolor; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels medgiva, att tillfällig löneförbättring må för år 1920 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor,

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timplärare med belopp, som Kungl. Maj:t efter av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder bestämmer;

dels ock för ovan berörda ändamål anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 130,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5
mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde följande:

Tillfällig lö-
neförbättring
åt viss lärar-
personal vid
kommunala
mellanskolor.

För de kommunala mellanskolornas lärarpersonal föreslogs definitiv
lönerreglering i proposition nr 260 till 1918 års lagtima riksdag. Det av
Kungl. Maj:t framlagda förslaget grundade sig på ett av lönereglerings-
kommittén avgivet utlåtande, däri kommittén tillstyrkt en omfattande
lönerreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre
lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, kommunala mellanskolor, högre
folkskolor samt folk- och småskolor.

Då jag nu närmast har för avsikt att beröra de lönebelopp, som utgå
till kommunala mellanskolans lärare, vill jag till en början erinra om det
förslag, som på sin tid förelåg från löneregleringskommittén.

I fråga om de avlöningsbelopp, som borde tillkomma de ordinarie
lärarna, uttalade lönerregleringskommittén som sin mening, att avlöningen

för manlig ordinarie ämneslärare borde utgå med 3,300 kronor, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor; för kvinnlig sådan lärare borde avlöningen utgå med 2,800 kronor jämte tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor.

Härutöver skulle ordinarie ämneslärare åtnjuta tjänlig bostad samt nödigt bränsle eller motsvarande kontant ersättning, ej understigande för manlig lärare 500 kronor och för kvinnlig lärare 350 kronor.

Den av kommittén sålunda förordade kontanta avlöningen för kvinnlig ordinarie lärare vid kommunal mellanskola vore lika med den, kommittén föreslagit för ämneslärarinna vid statssamskola. Då förstnämnda befattningshavare, vilken utöver sagda kontanta avlöningsförmåner skulle komma i åtnjutande av fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, härigenom till synes komme att i avlöningshänseende erhålla en fördelaktigare ställning än ämneslärarinna vid statssamskola, erinrade kommittén, att den sistnämnda skulle, enligt vad kommittén tänkt sig, vara berättigad till åtnjutande av krigstidstillägg, en förmån, som ej för det dåvarande skulle från statens sida tillkomma den kommunalt anställda lärarinnan.

Till rektor skulle, förutom löneförmåner som ordinarie ämneslärare, utgå ett särskilt arvode av 800 kronor.

Enligt löneregeringskommitténs mening borde arvodet till extra ordinarie och vikarierande manlig ämneslärare bestämmas till 2,800 kronor och till kvinnlig sådan lärare till 2,600 kronor. Till vikarierande rektor ävensom till vikarie för biträdande föreståndarinna borde utgå särskilda arvoden med respektive 400 och 200 kronor.

Avlöningen till övningslärare och timlärare skulle enligt kommitténs förslag utgöra:

för manlig timlärare i läsämne 105 kronor, för kvinnlig sådan lärare 95 kronor, för manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik 90 kronor, för kvinnlig sådan lärare 85 kronor, för manlig lärare i slöjd 80 kronor samt för kvinnlig lärare i huslig ekonomi, i kvinnligt handarbete och i slöjd 75 kronor, allt för veckotimme räknat.

Vid avlåtandet till riksdagen av propositionen nr 260 anförde föredragande departementschefen, att han jämväl beträffande kommunala mellanskolor ville uttala sin anslutning till löneregeringskommitténs förslag, till vilket han emellertid i ett par hänseenden ville förordade tillägg. Beträffande avlöningsbelopp inskränkte sig detta tillägg till följande:

Det av löneregeringskommittén förordade arvodet å 800 kronor till rektor vid kommunal mellanskola ansåg departementschefen väl knappt tillmätt och hemställde, att detsamma måtte höjas till 1,000 kronor.

Extra ordinarie manlig ämneslärare vid kommunal mellanskola borde enligt departementschefens mening erhålla ett arvode av 2,900 eller samma belopp, som föreslagits för motsvarande icke kompetent manlig lärare vid allmänt läroverk.

Riksdagen anförde i sin skrivelse nr 394, vad angick förslaget om löneroglering för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna, att detta förslag i sina grunder anslöte sig till vad i samma hänseenden föreslagits i fråga om de högre folkskolornas lärare. Riksdagen ansåge sig böra biträda detsamma; de erinringar, riksdagen gjort i avseende å förslaget beträffande sistnämnda lärarpersonal, ägde jämväl giltighet beträffande de kommunala mellanskolorna.

Kungörelse angående avlöning åt lärare vid kommunal mellanskola samt statsbidrag till sådan skola utfärdades den 19 november 1918 (svensk författningssamling nr 927).

Den ställning i avlöningshänseende, som sålunda genom 1918 års riksdags beslut tillkom de kommunala mellanskolornas lärarpersonal, innebär, att denna personal på visst sätt erhöi sin plats i det stora lönesystem, som av samma års riksdag godkändes för olika lärarkategorier vid skilda undervisningsanstalter. Även om på grund av denna skolforms yttre ställning vissa grundläggande avlöningsbestämmelser fastställdes i anslutning till vad som föreskrevs beträffande andra kommunala läroanstalter av motsvarande eller liknande art, blevo likväl själva avlöningsbeloppen bestämda med sikte på vad härvidlag godkändes för de allmänna läroverkens vidkommande. Jag vill i detta hänseende erinra, hurusom begynnelseavlöningen för ordinarie manlig ämneslärare vid kommunal mellanskola fastställdes till 3,300 kronor eller alltså samma belopp som arvodet till extra lärare med full kompetens vid allmänt läroverk; extra ordinarie manlig ämneslärare vid kommunal mellanskola erhöi ett arvode av 2,900 kronor, och angavs härvid av departementschefen uttryckligen jämförelsen med motsvarande icke kompetent manlig lärare vid allmänt läroverk, vilken sistnämndes arvode ävenledes fastställdes till 2,900 kronor. Jämförelsen beträffande de kvinnliga lärarna är än mer i ögonen fallande. Såsom av ovanstående framgår, bestämdes den kontanta avlöningen för ordinarie kvinnlig ämneslärare vid kommunal mellanskola till samma belopp som för ämneslärarinna vid statssamskola. Extra ordinarie kvinnlig ämneslärare erhöi ett arvode av 2,600 kronor eller samma belopp, som tillkom icke kompetent kvinnlig lärare vid de allmänna läroverken. Att dylika paralleller måste vid avlöningsbeloppens fixerande göra sig gällande torde vara självfallet, om man aktgiver på den överensstämmelse, som råder mellan

de kommunala mellanskolorna och de allmänna läroverkens nederstadier, ävensom tar i betraktande, att de kommunala mellanskolornas lärare till överväldigande flertal utgöres av personer, vilka genom avlagda akademiska examina och föregående lärarverksamhet förvärvat en utbildning, som visserligen ej kan i allo mätas med läroverkslärarnas men i många fall kommer denna avsevärt nära.

Då man sålunda* torde kunna med rätta anse, att avlöningsbeloppen för lärare vid de kommunala mellanskolorna blivit fastställda i viss relation till löneförmånerna för motsvarande lärare vid de allmänna läroverken, vill jag erinra, hurusom denna relation blivit avsevärt rubbad till följd av den tillfälliga löneförbättring, som genom beslut av 1919 års lagtima riksdag beslöts för de allmänna läroverkens lärare i samband med övrig personal inom den civila förvaltningen. Någon motsvarande förmån tillkom ej de kommunala mellanskolornas lärarpersonal.

Denna tillfälliga löneförbättring innebär, att för år 1919 manlig läroverksadjunkt erhöll 600 kronor och ordinarie ämneslärarinna vid samskola 470 kronor samt extra ordinarie och vikarierande lärare löneförbättring med 15 procent å nuvarande avlöningsbelopp, dock högst 470 kronor för manlig och 420 kronor för kvinnlig sådan lärare. Härjämte erhöles lärare i övningsämnen enahanda förmån till varierande belopp.

Förslag föreligger om beredande av tillfällig löneförbättring jämväl under år 1920 åt personal inom den civila förvaltningen, däribland även de allmänna läroverkens lärarpersonal. Enligt detta förslag skulle manlig adjunkt vid allmänt läroverk i tillfällig löneförbättring erhålla ett belopp av 600 kronor och ordinarie ämneslärarinna vid samskola 470 kronor. Extra lärare skulle efter Kungl. Maj:ts bestämmande åtnjuta sådan förbättring efter i stort sett motsvarande regler, som varit gällande för år 1919.

Då sålunda en disproportion i avlöningshänseende kommit till stånd mellan läroverkslärare och de kommunala mellanskolornas lärare redan för år 1919, synes mig vara av vikt att tillse, huruvida icke vissa åtgärder böra vidtagas att för år 1920 rätta detta missförhållande.

Framställning härutinnan har till Kungl. Maj:t inkommit från de kommunala mellanskolornas rektorsförening, som i skrivelse den 31 januari 1920 hemställt om, bland annat, beredande av tillfällig löneförbättring för mellanskolornas lärarpersonal efter samma grunder, som kunde komma att fastställas för lärare vid de allmänna läroverken.

Jag har redan antytt, hurusom jag finner starka skäl tala för att söka i möjligaste mån återställa den relation i avlöning mellan å ena sidan

lärarna vid de kommunala mellanskolorna och å den andra motsvarande befattningshavare vid de allmänna läroverken, vilken godtogs vid 1918 års löne reglering men blev i viss mån förtryckt genom 1919 års riksdags beslut angående tillfällig löneförbättring för den sistnämnda gruppen av befattningshavare. Då jag sålunda finner billigheten bjuda att härvid söka tillgodose de krav, som härutinnan gjorts gällande, uppställer sig frågan, i vilken utsträckning berörda utjämning lämpligast bör ske; och jag har därvid, efter övervägande av samtliga på spørsmålet inverkan omständigheter, funnit mig böra föreslå, att sagda löneförbättring måtte bestämmas till för manlig ordinarie ämneslärare 500 kronor och för kvinnlig sådan lärare 400 kronor. Till extra ordinarie lärare och till övningslärare och timlärare torde tillfällig löneförbättring böra utgå med belopp, som i förhållande till motsvarande belopp för de ordinarie lärarna bör stå i samma proportion som eventuell enahanda förmån för den extra lärarpersonalen vid de allmänna läroverken i förhållande till de ordinarie lärarna därstädes.

Då jag sålunda tillstyrker en tillfällig löneförbättring för kommunala mellanskolans lärarpersonal, vill jag ytterligare framhålla, att jag härvid företrädesvis ledes av en uppenbar billighetshänsyn mot dessa lärare, vilka i avseende å utbildning och lärarereferenhet närmast äro att jämföra med de allmänna läroverkens lärare. Jag tillåter mig att i sistnämnda hänseende meddela, att av de under läsåret 1918—1919 vid kommunala mellanskolor anställda 97 ordinarie manliga ämneslärare 80 avlagt filosofie magister- eller filosofie kandidatexamen och 3 annan akademisk examen samt 23 genomgått provår. Av de under samma läsår anställda 92 ordinarie kvinnliga ämneslärarna hava 31 avlagt filosofie magister- eller filosofie kandidatexamen och 56 examen vid högre lärarinneseminarium samt 16 genomgått provår.

Till sist vill jag i avseende å förevarande fråga med styrka betona, att ett bifall till förslag om tillfällig löneförbättring för kommunala mellanskolans lärare på intet vis bör bliva prejudicierande för andra kommunala eller enskilda skolformer, där några skäl av den art, som nu anförts, ingalunda kunna anses föreligga.

Vid beräkning av de erforderliga kostnaderna har jag utgått från samma siffror i avseende å lärarantalet, som legat till grund för mitt förslag angående dyrtidstillägg åt denna lärarpersonal. Jag har därvid kommit till en approximativ summa av 130,000 kronor, vilket belopp torde böra under karaktär av förslagsanslag uppföras på tilläggsstat för år 1920. Medel för ändamålet äro icke beräknade i propositionen nr 2 angående tilläggs-

stat till riksstaten för år 1920 men lära, efter vad jag inhämtat, kunna beredas å tilläggsstaten.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

dels medgiva, att tillfällig löneförbättring må för år 1920 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor,

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor

samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t efter av mig ovan angivna grunder bestämmer;

dels ock för ovan berörda ändamål anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 130,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.